



**KLIMA- OG
FORURENSNINGS-
DIREKTORATET**

Vannforvaltningens ABC

Jon Lasse Bratli,
Klima- og forurensningsdirektoratet

Vannsamling for miljø- og friluftslivsorg. 11.-12.mai 2011



Advarsel: mange "turn off's"

- Differensiert vannforvaltning
- Vanddirektiv
- fra EU
- Vannforskrift
- Direktoratgruppe
- Departementsgruppe
- Fylkeskommune
- Fylkesmann
- Vannregionmyndighet
- Sektormyndigheter
- Karakterisering – vannforekomst – interkalibrering- planprogram – regional plan

Forurensningsfri framtid





Men det det handler om er noen gode og logiske prinsipper – HELHET ikke stykkevis og delt

- **Forvalte vannet der det renner**
- **Samarbeide om virkelighetsbeskrivelse og løsninger**
- **Se på alle trusler under ett**
- **Spør fisken – biologien gir svar på om økosystemet virker**
- **Medvirkning – alle skal med**
- **Lag en plan for hvordan vannet skal bli godt**

Rammedirektivet for vann – virkeområde og hensikt

Direktivet vedtatt i EU 22.12.2000
Gjelder for ferskvann, grunnvann og marine vannforekomster (kyst)

Hensikt:

hindre videre forverring, beskytte og forbedre miljøkvaliteten i vann
"bærekraftig" vannbruk,
langtidsbeskyttelse av vannressurser
minskede effekter av flom og tørke

Forurensningsfri framtid



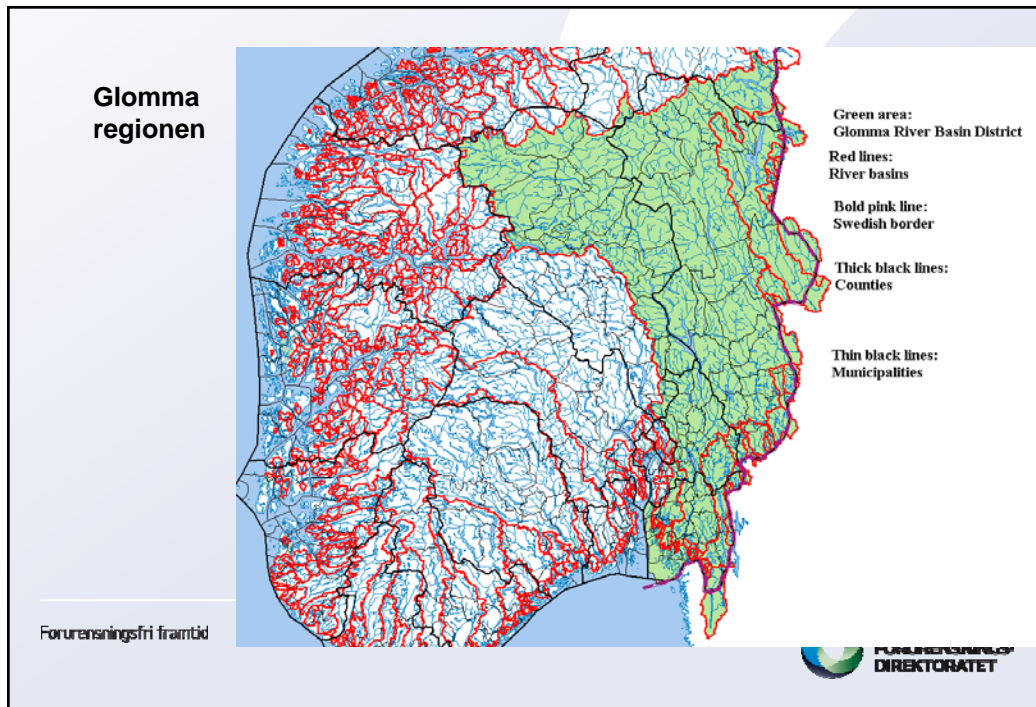
Helhetlig vannforvaltning i hele Europa

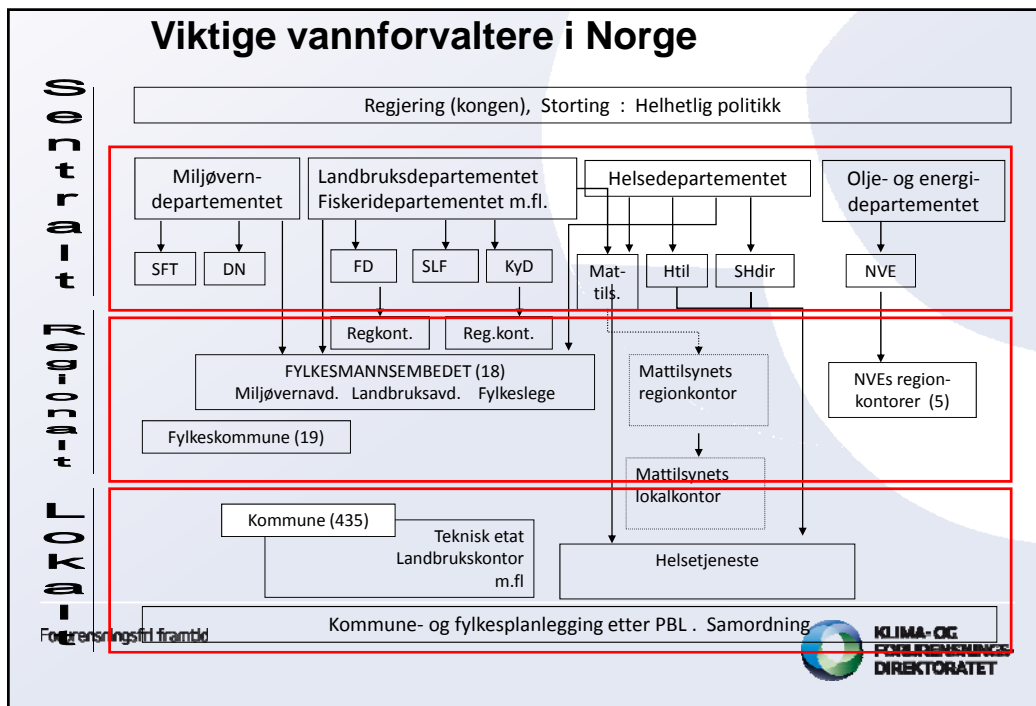
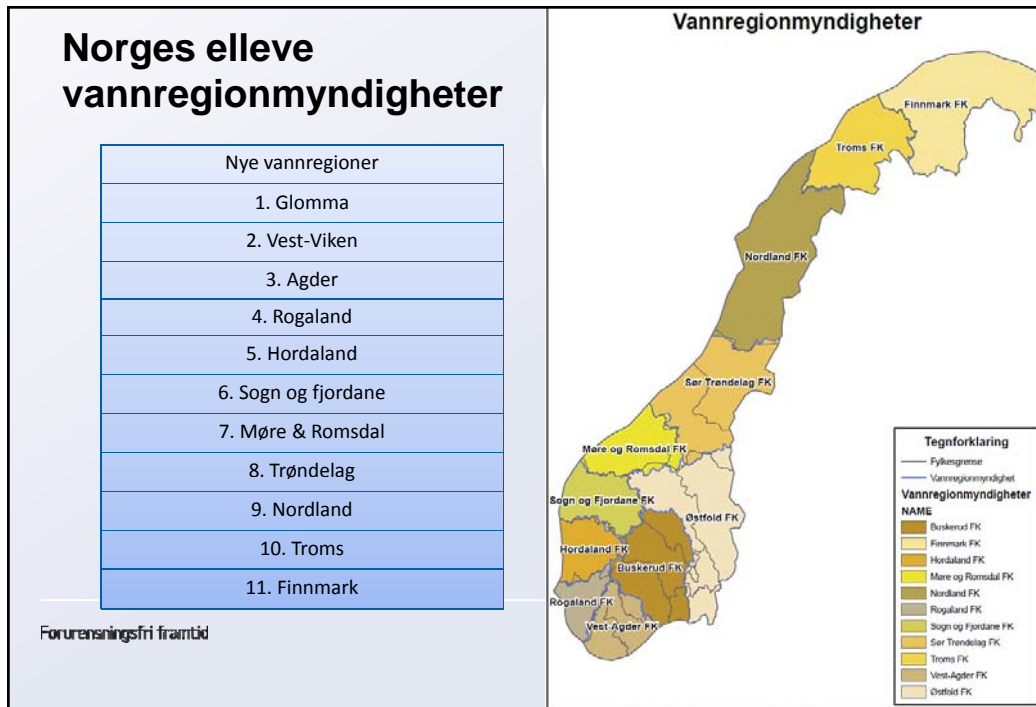
Et gigantisk løft for vannarbeidet

Forurensningsfri framtid

Kilde: EU-kommisjonen









Helhet: se alle påvirkninger under ett



Helhetlig vannforvaltning.

For det andre; se alle truslene under ett

Tre hovedtyper av påvirkninger:

- forurensninger
- fysiske inngrep
- biologiske påvirkninger

For fremmede arter legger den nye naturmangfoldloven opp til heldekkende regler som ser naturmangfoldloven i sammenheng med andre lover.

Vannforskriften fra 2006, legger opp til den samme helhetlige tilnærmingen som i den nye naturmangfoldloven, som regjeringen la fram rett før påske.

Vi skal dessuten prøve å se på den **samlede belastningen** av alle påvirkningene, noe som er et av hovedprinsippene i naturmangfoldloven.

Dreining fra utslippsbasert til Økosystembasert forvaltning



Økosystembasert vannforvaltning.

Klar dreining fra å sette miljømål knytta til UTSLIPP...

(for eksempel 70 % rensing av et utslipp og 90% rensing av et annet, uten tanke på hva vannforekomsten tåler)

...til det å sett miljømål ved hjelp av biologi UTE I VANNFOREKOMSTENE.

Dette er mye av de samme prinsippene som det vi tidligere omtalte som "resipientorientert forvaltning", men nå altså med mer vekt på biologien.

F.eks. FOLLUM, som er eneste treforedlingsindustri med BÅDE kjemisk og biologisk rensing fordi den hadde utslipp til en ferskvannsresipient og måtte ta hensyn til forholdene i elva Begna og vassdraget videre.

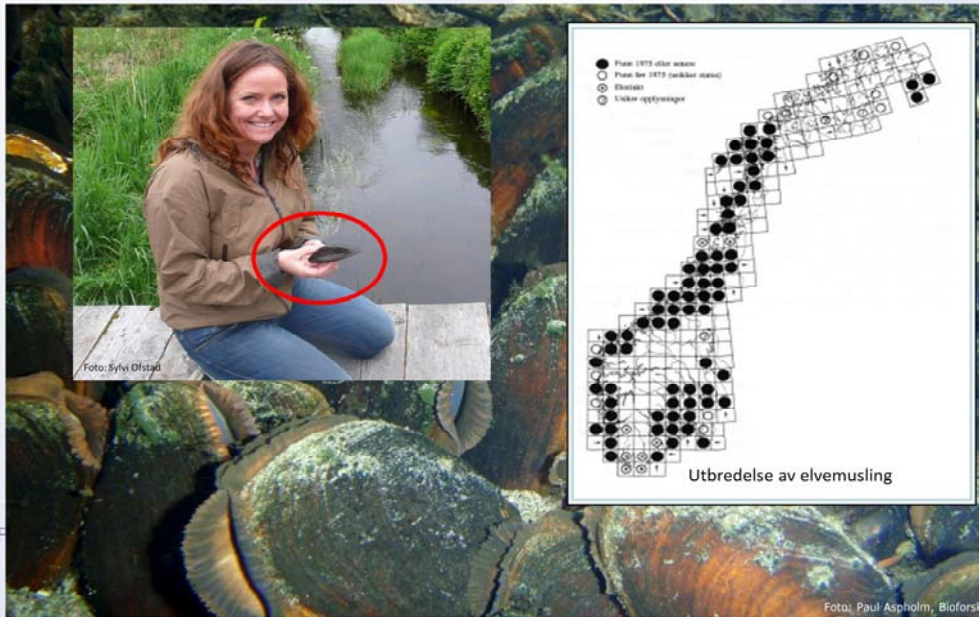


SFTs kriterier

Vanntyper

-kriterier som eksponeringsgrad, tidevann, saltinnhold

Elvemuslingen



Elvemuslingen er et fascinerende dyr. Den kan bli 200 år gammel og lagrer informasjon om vannkvalitet i skallet! Som larve lever den på laks eller ørret, så hvis muslingen er der, er det trolig fisk i elva også, og trolig også et livskraftig økosystem. Den er også en av de få dyrearter som blir kjønnsmodne senere enn oss, først i 20-åra.

På bildet [1. animasjon] holder Heidi Sørensen en elvemusling fra Åsane utenfor Bergen. Den er ca 82 år gammel, men elvemuslinger kan bli over 250 år gamle!

Elvemuslingen måtte skifte navn fra elveperlemusling, fordi den var så ettertraktet for perlene sine. 95 % av bestandene av elvemusling i Europa har forsvunnet de siste tiårene! I dag er det kun levedyktige bestander i Norge, Skottland og på Kola.

[klikk inn 2. animasjon, et kart] Dette kartet viser utbredelsen av elvemusling i Norge. Som dere kan se, er det elvemusling også i Glommaregionen.

Norge har halvparten av Europas forekomster av elvemusling, og en tredjedel av verdens forekomster av elvemusling, og arten er derfor en åpenbar ansvarsart for Norge i henhold til Bern-konvensjonen.

Arten er listet som sårbar på den norske rødlisten, og som kritisk truet på den internasjonale. Den har fått sin egen handlingsplan og er kvalifisert til å bli en såkalt prioritert art.



Direktivet definerer bare de prioriterte stoffene som kjemiske stoffer

Helhetlig vannforvaltning. Kan ikke være slik at vi har God økologisk tilstand/ingen risiko hvis vi ikke kan bade eller spise fisken. Derfor bakterier og nasjonale stoffer i tillegg.

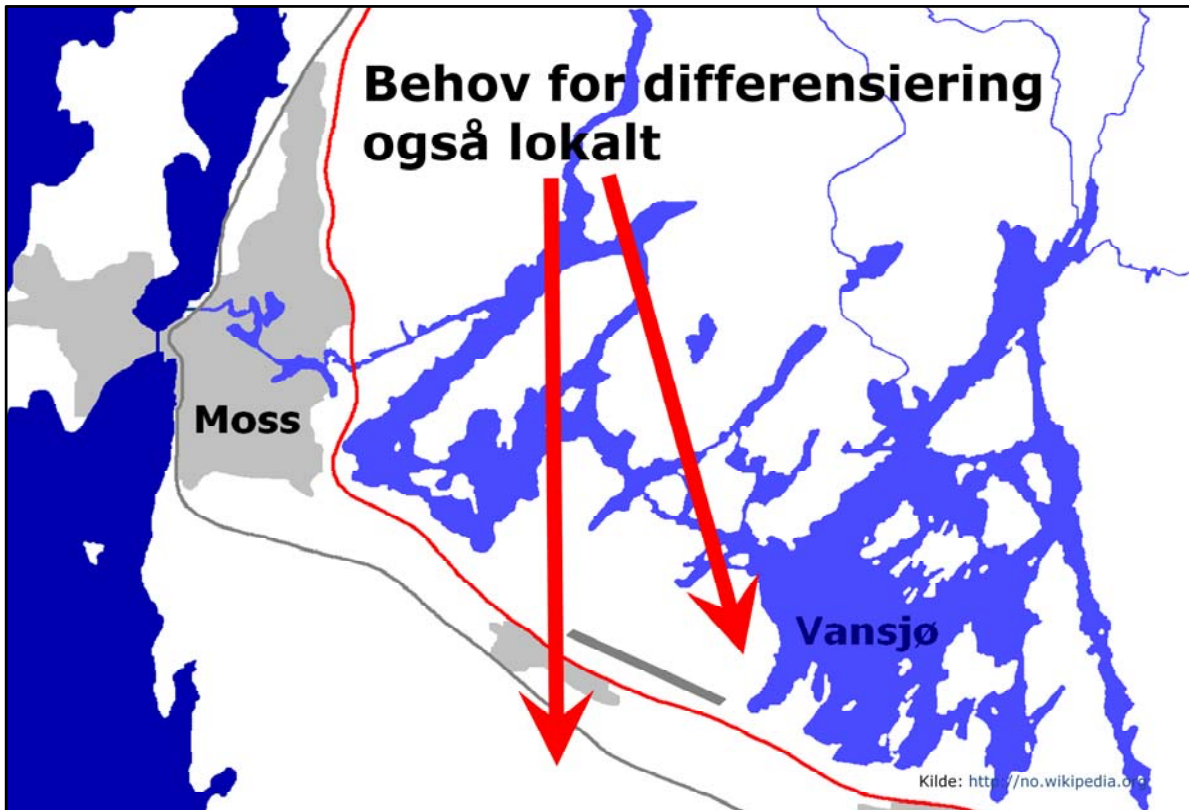


Tilbake til dette med resipientorientert forvaltning igjen.

Vi har så veldig mange forskjellige vannforekomster. Til venstre bedeparken i Moss ved Vannsjøs utløp og til høyre Tinnsjø (her kunne det vært greit med litt ekstra næringsalter for å få opp fiskeproduksjonen !)

Forskjellig vilkår for to bedrifter, to bønder, eller to kraftutbygginger - det kan oppleves urettferdig, javel (thats life) den "uheldige" bonden kan jo kompenseres med tilskudd da

EU indirekte sier med dette at et godt vannmiljø er viktigere enn å unngå konkurransevridning (det siste har jo vært et nærmest urokkelig prinsipp i EU). EU er ikke lenger det det var !



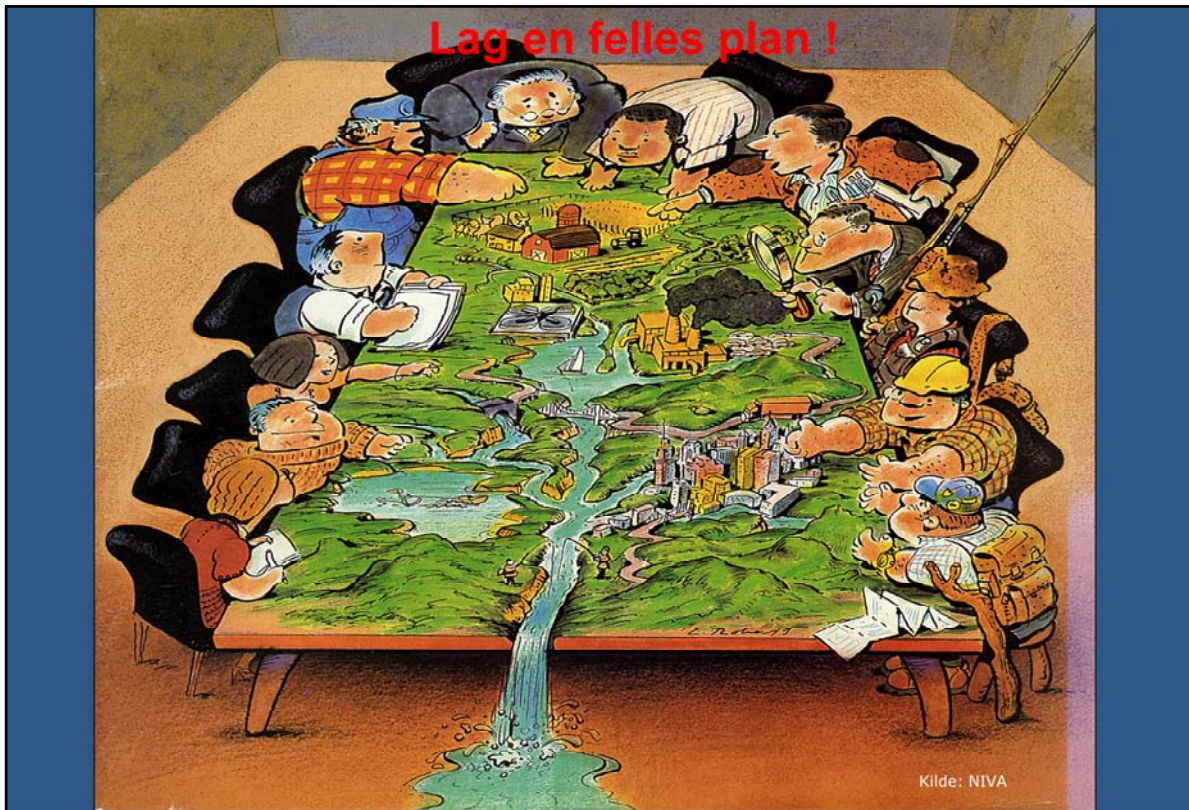
MD/Klif mener at rammene for RMP og Smil midlene må opp, og at pengene må målrettes bedre. Også at vi trenger å ta i bruk flere juridiske virkemidler. Forskrift om produksjonstilskudd + lokale forskrifter fra FM(Vansjø, Halden, Isesjø) PURA og Leira

Reiser spørsmålet om Jordbruksavtalen er de rette rammer for denne typen miljøtiltak.

- Skjæringspunktet mellom vanndirektivets mål og andre nasjonale mål innen landbruket(matproduksjon- purreproduksjon).

Sterkt modifiserte vannforekomster





Utfordringer. GOD INVOLVERING OG KOORDINERING Alle skal være med , men en må lede arbeidet

Dette er måten å jobbe på, og det har dere funnet et godt konsept for i Morsa



Etter en rask kikk i bokhylla finner teknisk sjef en rekke publikasjoner som omhandler sektorovergrepande vannforvaltning. Kommunen har noe erfaring med dette fra før gjennom en vannbruksplan for et av vassdragene og en miljømålprosess som ble gjennomført i en annen.

Fordeler og ulemper med økosystem- og kunnskapsbasert forvaltning

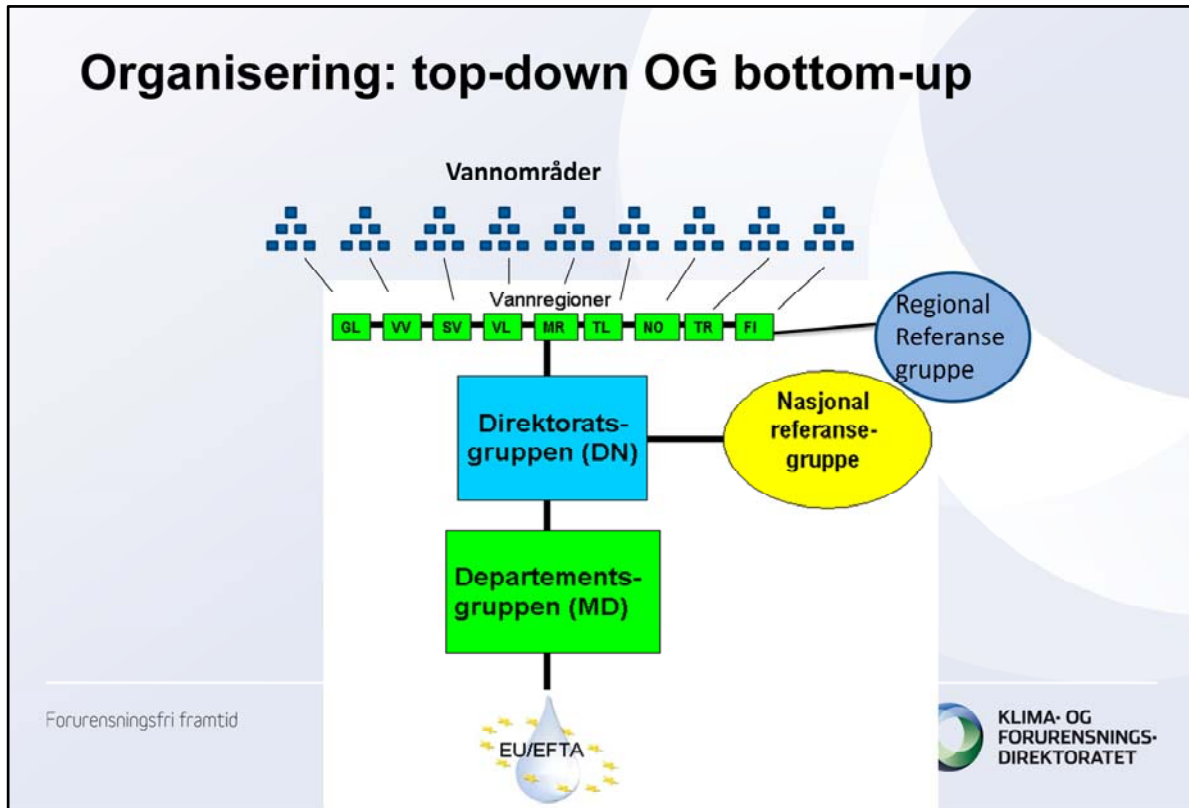
Fordeler:

**”fisken er fasiten” – fornuftige mål
mye mer presise og målretta tiltak (tiltaksanalyse på tvers
av sektorer)**

Ulemper

**krever mer ressurser til kunnskapsoppbygging om
vannforekomstene - i hvert fall innledningsvis**





Vanndirektivet er i sin natur et toppstyrt regelverk men som legger stor vekt på involvering og medvirkning. Ikke bare høringer på 6 mnd. men aktiv involvering.

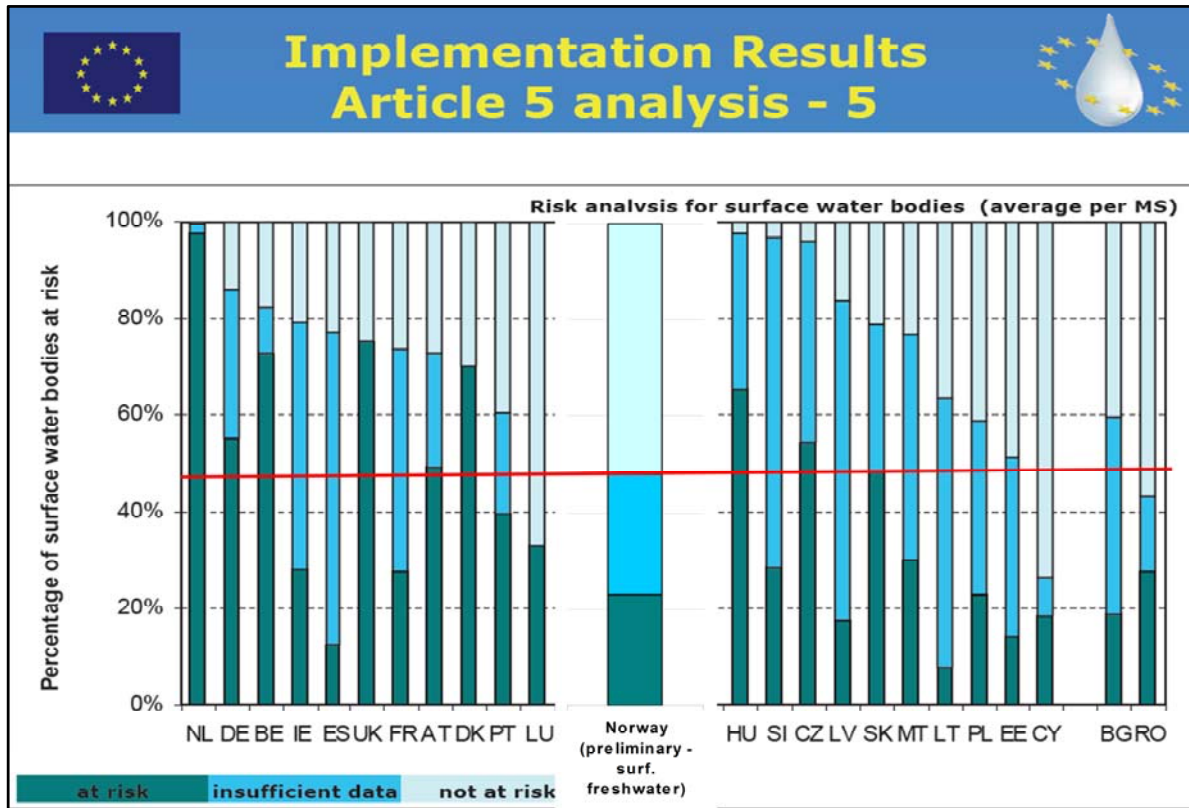
For å betone viktigheten av det lokale arbeidet i vannområdene har jeg satt organisasjonsdiagrammet på hodet.
(OBS kun 9 vannregioner, det korrekte skal være 11)



Påvirkninger og effekter på vannmiljøet

Et viktig grunnlag for videre arbeid med tiltak er å identifisere hvilke faktorer som påvirker vannforekomstene. Alle påvirkninger som anses å kunne ha, eller komme til å ha effekt på vannmiljøet, skal identifiseres. Vurdering av påvirkningsfaktorer og effekten av disse inngår som en del av grunnlaget for å vurdere risiko for ikke å nå miljømålene innen tidsfristene. Videre må det avklares hvilke påvirkninger som dominerer. Dette for å overvåke og undersøke de mest sensitive kvalitetselementene.

Påvirkning (presseres): Registrerte påvirkninger som kan ha betydning for miljøtilstanden i vannforekomsten. Alle påvirkninger som er vurdert til å kunne gi avvik fra naturtilstanden skal registreres i Vann-Nett.



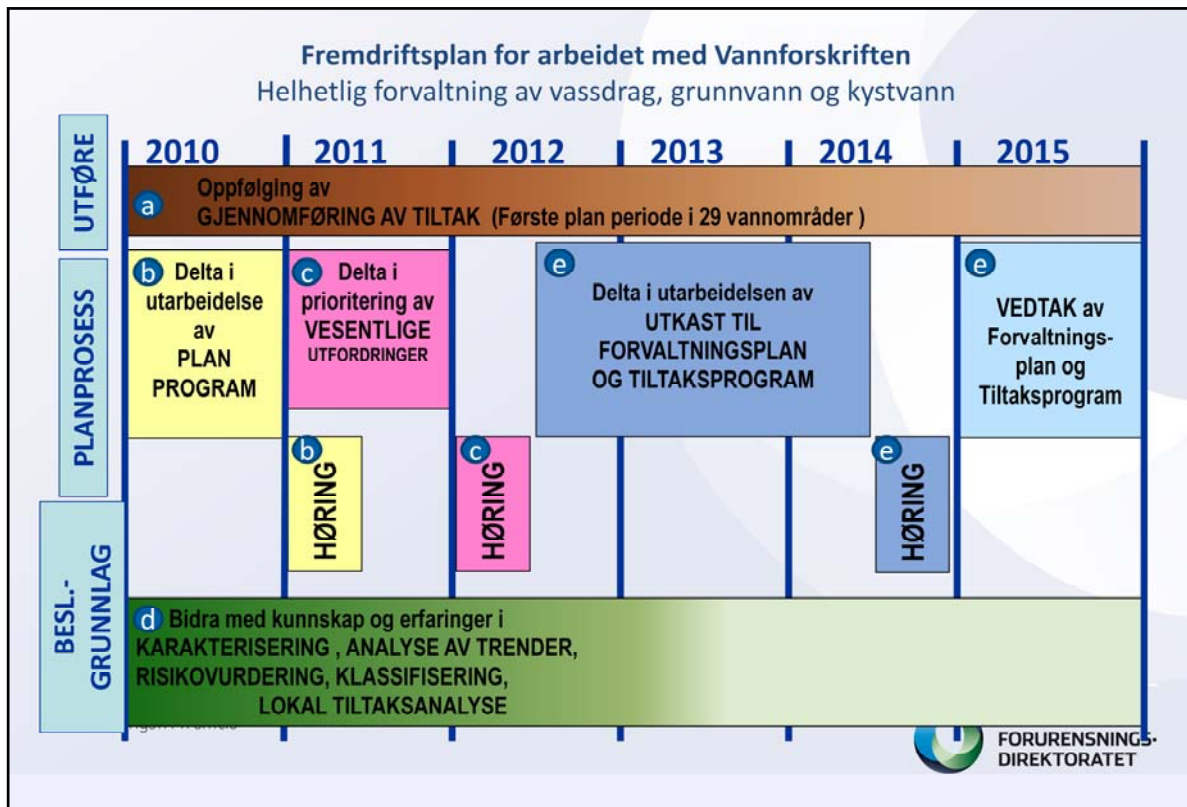
Although Norway have many water bodies not at risk, and few other countries in Europe have better environmental standards than us, also we have challenges and mitigations that must be put in place....

Illustrasjon av første rapportering i EU om faren for ikke å nå miljømål i overflatevann innen 2015 for alle medlemsland som rapporterte innen fristen
Eks. Nederland (NL - nær 100 % av vannforekomstene i risikosonen)

Som følge av mangelfull rapportering ift første frist er det nå
Reist sak mot 4 land....

Varslet sak mot ytterligere 11 medlemsland
...som kan medføre at ESA-domstolen kobles inn

...Så vanddirektivet forplikter, og er trolig en av de mest forpliktende miljøavtalene Norge har gått med på → neste slide sammenlignet med Norge



Virkelig medvirkning er når man har reell mulighet for å påvirke resultatet. Størst mulighet til påvirkning har man ved utarbeidelsen av de ulike dokumentene

Planprogrammet skal gi oversikt over når medvirkning skal skje og hvilke aktiviteter som er planlagt. Deltakere i vannregionutvalg, referansegrupper, vannområdeutvalg kan foreslå, komme med innspill ... Hvis man ikke sitter i noen av disse møtefora. Snakk med en tilsvarende organisasjon som er med for å sikre at din organisasjons synspunkt tas med i vurderingen eller avtal et møte med kommunen, prosjektleder for vannområdet eller vannregionmyndigheten. Man trenger altså ikke vente til høringen for å bidra.

Høringen: Videre kommentere og komme med forslag til forbedringer.

Vesentlige spørsmål. Ekstra viktig å delta i utformingen av dette dokumentet. Kan være vanskelig å påvirke hvilke spørsmål som skal prioriteres når høringen er kommet i gang.

Høringen: Påvirke hvilke utfordringer som skal prioriteres. Forbedre beskrivelser og grunnngivelser. Markere dersom man er uenig.

Forvaltningsplanen:

Høringen:

Tiltaksprogrammet:

Høringen:

Karakteriseringsarbeidet:

Klassifiseringen:

Tiltaksanalyser:

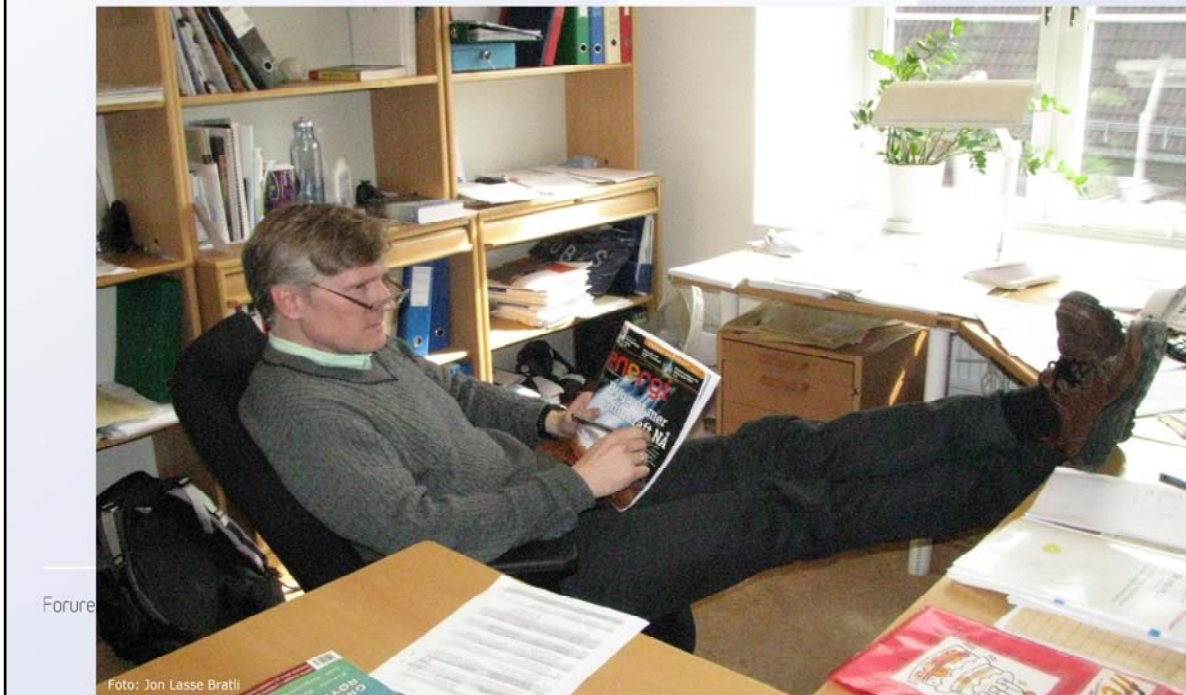
Gjennomføringen av tiltak:

NGOer og milepæler – vannforskriften 2010-2015

- **Planprogram**
 - Er de viktigste aktørene med?
- **Vesentlige spørsmål**
 - Hovedutfordringene?
 - Helhetlig vannforvaltning?
 - Beskrivelse av miljøtilstand og vesentlige påvirkninger
 - Bidra med lokalkunnskap!
- **Tiltaksanalyse**
 - Hva er mulig?
 - Hva er lurt?
 - **Noen som unndrar seg ansvar?**
- **Forvaltningsplan og tiltaksprogram**
 - **Påvirke miljømål (brukermålene)**
 - Ambisiøst nok
 - Unntaksvurderinger
 - Helhetlig nok



Pass på at sektorene tar ansvar !



MEN – både Naturmangfoldloven og vanddirektivet/forskriften lykkes kun gjennom at sektormyndighetene ikke gjør som han på bildet – lener seg til bake – men er PÅ BALLEN. Selv om sektoransvaret er klokkeklart, har altså ikke alle sektorer bidratt like mye. Noen har tydeligvis lagt seg på "vente og se"-strategien, i håp om at dette vil gå over. Det holder ikke. Dette går IKKE over!

Noen er bedre enn andre. Statens veivesen er best. De er på ballen og har vært det i flere år.

En åpenbar misforståelse: Det er ikke slik at fordi et problem behandles i henhold til relevant sektorlov (om det er akvakulturlov, vannressurslov eller forurensningslov), så skal det ikke "behandles" etter vannrammedirektivet. Tvert imot.

Alle problemer og tiltak skal i utgangspunktet være med i planen for så å være retningslivende (ikke juridisk bindende) i videre oppfølging i sektorene. Uten den etterfølgende sektoroppfølgingen, er ikke planen verdt noen ting.

Suksesskriterier

- God organisering – hvem, når og hvordan
- Forankring og utveksling av informasjon internt hos deltakerne
- Samvirke mellom administrasjon og politikere
- Tilrettelagt og tilgjengelig informasjon
- Gode møtearenaer på et tidlig tidspunkt
- Kommunenes deltakelse
 - Prosjektleder som driver prosessen fremover
 - Plan for vannforvaltning i kommunen
 - Plan for aktivisering av lokale interesser
- Betydelig grad av innspill om lokalkunnskap, særlige utfordringer og lokale prioriteringer
- Grundig vurdering av alle innspill med klare tilbakemeldinger om resultatene

Forurensningsfri framtid



Utfordringer

- Manglende ressurser
- Manglende kapasitet og kompetanse
- Store mengder informasjon – ofte vanskelig språk
- Omfattende medvirkningsprosesser krever tid
- HVA som kan påvirkes NÅR




Forurensningsfri framtid




Informasjon og litteratur

- Vannportalen med regionale sider - www.vannportalen.no
- Nettsider: Direktoratene/Nasjonale Referansegrupper/Kommunene m.fl.
- Vann-Nett – www.vann-nett.no
- Media
- Seminarene hos interesseorganisasjoner
- Faktaark, veiledningsmateriale og publikasjoner



Forurensningsfri framtid



Et eget nettsted, Vannportalen.no, ble etablert for 1,5 år siden.



Vannportalen
- om vann fra fjell til fjord

Vannregioner Ord og uttrykk Kontakt Om nettstedet

Utskrift Tips

Gjennom Vannportalen kan du følge med i myndighetens arbeid med helhetlig vannforvaltning

Her finner du informasjon om arbeidet med å gjennomføre forskriften om rammer for vannforvaltningen i Norge, og annet arbeid knyttet til EUs rammedirektiv for vann.

Norge er delt inn i **ni vannregioner**. Vannregionene er delt inn etter hele nedbørfelt med tilhørende kystområder.



Kartet skal etter hvert fungere som en inngang til egne sider om arbeidet i de ulike vannregionene.

Hyteter

[Arbeidet i vannregionene starter opp](#)
Vannregionmyndighetene inviterer i disse dager til oppstartkonferanse i sin region. Her gis en samlet oversikt over invitasjonene etterhvert som de sendes ut. (17.01.2007)

[Vanndirektivet i praksis - nettbasert kurs](#)
Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) tilbyr nå et nytt utviklet videreutdanningskurs med tittel "Vanndirektivet i praksis. Samordnet kystsoner- og vassdragsplanlegging." (09.01.2007)

[Forskrift om vassforvaltning fastsett](#)
Den nye forskriften om rammer for vassforvaltninga er fastsett av Kongen i statsråd 12. Desember. Forskrifta trår i kraft 1. januar 2007 og skal implementere EU sitt rammedirektiv for vatn i norsk rett. (15.12.2006)

Abonner på nyheter i Vannportalen
[Klikk her for å registrere deg eller endre abonnementet ditt.](#)

Kalender med aktiviteter

10. mars: Frist for høring av forskrift om rammer for vannforvaltningen

Forurensningsfri framtid

The screenshot shows the 'Vann-Nett' web application interface. At the top, there is a search bar with the text 'Søk Avgrens søket'. Below the search bar, there is a navigation menu with 'Velg vannforekomst' selected. The main content area displays details for the lake 'Fretheimsdalsvatnet' (ID: 072.1504.L). The data is organized into several sections:

- General Information:** Navn: Fretheimsdalsvatnet; Navnehierarki: GRIMSETELVAURLANDSVASSDRAGET; Vassdragnr: 072.B1B; Øvreregion: vestanoet; Klimaregion: Skog; Kalsium: 2 - Kalkfattige 1 - 4; Humus: 1 - klare < 30 mgP/L; Størrelse: 1 - Mellomstor innsje ...
- Physical Characteristics:** Vannstype: Små, kalkfattige, klare; Vanntypekode: IWM 121; Areal km2: 4,13; Nedberfeltaareal: ; Volum m3: ; Middeldyp: ; Maksdyp: ; HRV: 930; LTV: 000.
- Administrative Data:** Fylkesmann: 1400; Kommune(r): Aurland; Vannområde: ; Vannregion: 2104; Vannregionmyndighet: 1200; Endret av: Ukjent; Sist endret: 0.

Below the data fields is a topographic map showing the lake's location in a mountainous area. A red line on the map indicates the lake's boundary. The map includes labels for 'Gudvangen', 'Aurlandsvången', 'Aurlandsfjell', 'Vassbygdi', and 'Aurland'. The interface also shows standard browser navigation buttons and a 'Done' button at the bottom left.

Konkusjoner

- **Størst mulighet til å påvirke har man i forbindelse med utarbeidelsen av de ulike dokumentene, altså i forkant av høringene**
- **Sett vann i fokus – bruk media aktivt!**
- **Bli kjent med prosjektleder for vannområde eller vannregionmyndigheten – sørg for at de vet hvem dere er**
- **Bidra med kunnskap og erfaring dere har om vann i ditt lokalområde**
- **Dersom man ikke har kapasitet til å delta, sørg for at dine interesser er representert i Vannregionutvalg og eller vannområdeutvalg og referansegrupper**

Bra for Europa – bra for Norge

Tre hovedgrep: økomål - nedbørfelt – samarbeid

Et løft for vannmiljøet i hele Europa – og vi får mindre forurensninger i fanget (se kart)

Miljøtiltak som treffer – og folk skal være med på moroa

Merkevare for Norge og
norsk for opprettsfisk (?) – made in good status

Historisk sjanse – Vannet er kanskje Norges viktigste ressurs

Forurensningsfri framtid



Norge som nedstrøms-land !

